השותפות הגדולה; הדת, המדע והחיפוש אחר משמעות — דברי תודה

יותר מארבעים שנה אני חושב על הספר הזה, ומן הנמנע להודות לכל אלה שעזרו לי לאורך הדרך הארוכה. אבל כפי שיתחוור גם מדפי הספר, אני חב חוב גדול למוריי לפילוסופיה בקיימברידג׳ ובאוקספורד, ובמיוחד לג׳יימס אלתם, לרוג׳ר סקרוטון, לג׳ונתן גלובר, ולשניים שהלכו לעולמם, סר ברנרד ויליאמס ופיליפָּה פוט; לאלה שבהשראתם נעשיתי רב, הרבי מלובביץ׳ מנחם מנדל שניאורסון זצ״ל והרב יוסף דוב סולובייצ׳יק זצ״ל; ויותר מכול, למורי ורבי לאורך שתים־עשרה שנה, הרב נחום אליעזר רבינוביץ׳, אדם שחובי כלפיו גדול מכל מה שאוכל לפרט, לא רק בשל למדנותו העמוקה וידענותו הקפדנית, אלא גם בשל הבהירות האינטלקטואלית והאומץ המוסרי שלו. אני מודה לה׳ על שזכיתי להיות תלמידו.

לפני שנים אחדות העליתי באופן ניסיוני את התזה המרכזית של הספר במאמר של מעין אני־מאמין בטיימס. תגובתו המתעניינת של הבישוף מדורהאם, טום רייט, מחבר דגול בפני עצמו, עודדה אותי שלא להרפות מהרעיון. וכאשר, בשנת 2009, פרסם הפסיכיאטר חוקר המוח איאן מק־גילכרייסט את ספרו השליט והשליח: המוח המחולק וצמיחתו של העולם המערבי, ידעתי שאני בדרך הנכונה. מהשיחה שקיימתי אתו יצאתי נשכר עד מאוד.

סטיוארט רודן שכנע אותי שהדברים ראויים להיכתב בספר. כמו תמיד, זכיתי לעידודם של מנהיגי הקהילה שיש לי הזכות לעבוד אתם, ובייחוד ד״ר סיימון הוכהאוזר, פיטר שלדון, פרופ׳ לסלי ואגנר וסר איאן גיינספורד. איני יכול להעלות על דעתי חברים טובים מהם. תודתי נתונה גם לצוות הלשכה שלי, ובייחוד לג׳ואנה בן הראש.

שני מאורעות מעציבים התרחשו במהלך הכתיבה. אמי נפטרה, וכך גם מרק ויינברג, בנה של המנהלת הקודמת של לשכתי, סימה ויינברג. אני מקווה שמה שכתבתי יהיה, בדרך זו או אחרת, מחווה לזכרם.

תודתי נתונה למו״ל המסור שלי מתיו מילר ולצוות הוצאת מגיד, בהנהגתה המקצועית והמופלאה של גילה פיין, שאמונתם במחבר הספר גובלת בנס, ושעבודתם החשובה משנה את פני עולם הספרים היהודי; לעורכת המשנה תמי מגר, ולעורכות הלשון רות צדקיה, הניה קולומבוס ואפרת גרוס, על הכשרון והדיוק שהביאו עמן למלאכה; ולמתרגם צור ארליך, על הקסם שבו הוא הפך את מילותי מאנגלית לעברית. תודה גם לסוכנת הספרותית שלי לואיז גרינברג על סבלנותה הבלתי־נדלית ומאמציה הבלתי־נלאים; ולדיין אהרן (אייוון) בינשטאק ולדוד פריי מבית הדין של לונדון, שקראו את כתב היד והעלו הצעות חשובות רבות. השגיאות שנשארו כולן שלי: ״שְׁגִיאוֹת מִי יָבִין,

מִנְּסְתָּרוֹת נַקֵּנִי" (תהלים יט, יג). ולבסוף, כתמיד, הגדולה מכל תודותיי שלוחה לאשתי איליין, שטוב לבה נוסך נועם בעולמנו זה, ואמונתה באדם היא המעיין הנובע שאני שותה ממימיו.